

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

STUDY

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM
PAPERS

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

AFRIKAANS HUISTAAL V2

2016

MEMORANDUM

PUNTE: 80

Hierdie memorandum bestaan uit 28 bladsye.

NASIENRIGLYNE

1. As 'n kandidaat meer as die verlangde getal vrae gedoen het, word net die eerste antwoord/respons nagesien. **(Die kandidate mag nie die opstelvraag en die kontekstuele vraag oor dieselfde genre beantwoord nie.)**
2. As 'n kandidaat in AFDELING A al vier vrae oor die gesiene gedigte beantwoord het, word die eerste twee gedigte se antwoorde nagesien.
3. As 'n kandidaat in AFDELING B en C twee kontekstuele vrae of twee literêre opstelle beantwoord het, word die eerste antwoord nagesien en die tweede antwoord word geïgnoreer. As 'n kandidaat al vier die vrae in AFDELING B en C beantwoord het, word die eerste antwoord in elke afdeling nagesien mits een kontekstuele vraag en een opstelvraag beantwoord is.
4. As 'n kandidaat twee antwoorde gee en die eerste antwoord is verkeerd, maar die tweede antwoord is reg, word die eerste antwoord nagesien en die tweede antwoord word geïgnoreer.
5. As antwoorde verkeerd genommer is, word die antwoorde volgens die memorandum nagesien.
6. As 'n spelfout die betekenis van die antwoord beïnvloed, word dit verkeerd gemerk. As die spelfout nie die betekenis van die antwoord beïnvloed nie, word dit as korrek beskou.
7. Opstelvrae:
As die literêre opstel korter as die verlangde lengte is, word die kandidaat nie gepeenaliseer nie omdat hy/sy, hom-/haarself gepeenaliseer het. As die literêre opstel te lank is, assesseer dit op meriete en bespreek dit met die senior nasiener. Die memorandum is slegs 'n riglyn, daarom moet ander relevante inhoud as korrek beskou word. Gebruik die aangehegte rubrieke om die opstelvrae na te sien.
8. Kontekstuele vrae:
As 'n kandidaat nie aanhalingstekens gebruik waar 'n vraag dit vereis nie, word die kandidaat nie gepeenaliseer nie.
9. Vir oop vrae word geen punte toegeken vir JA/NEE/EK STEM SAAM/EK STEM NIE SAAM NIE. Die rede/motivering moet oorweeg word.
10. Geen punte word vir WAAR/ONWAAR of FEIT/MENING toegeken nie. Die rede/motivering/bewys verdien die punt.

AFDELING A: GEDIGTE**VRAAG 1: LITERÊRE OPSTEL****Een sprong vir ... – Joan Hambidge**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte **ASSESSERINGSRUBRIEK VIR LITERÊRE OPSTEL – HUISTAAL: POËSIE** nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

KODE

B – Beelde
BS – Beeldspraak
S – Stylfigure

I – Inhoud
S – Struktuur & Taal

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Die maanbeeld word in die verbreking van die verhouding aangewend waar die spreker sê dat die geliefde hom/haar na die maan gestuur het**, wat impliseer dat die verhouding verbreek is./Versreël 5: *jy stuur my na die maan*
- **In die gesprek met die geliefde word die beeld van die maankors gebruik om die herinneringe te verbeeld** wat die spreker tot die insig lei dat die liefde 'n illusie is./Versreël 14: *neem stukkies maankors saam*
- **In die klimaks/hogtepunt van die gedig is die maanbeeld aangewend om die insig waartoe die spreker kom, aan te dui**, naamlik die besef dat die werklikheid net so mooi en romanties op die aarde kan wees as wat romanse met die maan geassosieer word./Versreël 15–16: *en weet na maande die maan is hier*
- **In die vergelyking word die spreker, wat koersloos deur sy/haar lewe beweeg met Neil Armstrong vergelyk** wat in die lugdrukvrue atmosfeer, ook koersloos, beweeg het./Versreël 6: *à la Neil Armstrong beweeg ek in die lugdrukvrue atmosfeer ...*
- **Die spreker se besinning oor die pyn en verbittering van die verbreekte verhouding** word metafories met kraters wat op die maan karteer word, gelykgestel./Versreël 8: *karteer die kraters*
- **Die spreker gebruik 'n hiperbool om die beloftes van die gewese liefde aan te dui** wat daartoe lei dat die spreker nie van die verbreekte verhouding herstel nie./Versreël 3–4: *want jy het my die maan, sterre en uitspanseel beloof.*
- **Die spreker gebruik teenstelling om aan te toon dat die verhouding verby is**. Dit staan in teenstelling met die maan en maanbeeld wat in die gedig voorkom./Versreël 10: *(dis verby, dis verby, dis ...) op die klein silw'rige planeet.*
- **Die emosionele pyn wat die verbreekte liefdesverhouding vir die spreker bring**, word deur die paradoks, stil verwoesting wat gesaai word, aangedui./Versreël 18: *karteer die kraters, die stil verwoesting wat jy saai*
- **Die insig waartoe die spreker in die klimaks kom**, is dat beloftes wat 'n (volgende) geliefde maak, nie sonder meer geglo word nie/die lewe sonder die geliefde is nie maklik nie./Versreël 19–20: *ek weet die maan is beslis nie van kaas*

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

VRAAG 2: KONTEKSTUELE VRAAG
Busrit in die aand – Elisabeth Eybers

Vraag	Antwoord	Punt
2.1	“hulle”/”sy” √	1
2.2	“wat huis toe (gaan)”/ “dis laat”/ “Skaduwee-skimme gly (verby)” √ √ <i>Die kandidaat bied enige TWEE antwoorde vir een punt elk aan.</i>	2
2.3	Assonansie √ Dit ondersteun die somber stemming./ Dit vertraag die leestempo. √	1
2.4	Die letterlike bus word ’n figuurlike kaperskuit √	1
2.5	Polisindeton. √ Die leser beleef die ry/sukkel van die bus./ Die leser beleef ’n visuele/klankmatige voorstelling van die bus se gesukkel. √ Dit is geslaagd, want die polisindeton beklemtoon die gesukkel van die bus. √	1 1 1
2.6	Die kontras tussen die verliefdes en die ander passasiers word uitgehef./ Die vrolikheid van die verliefdes in die bus word uitgehef./ Die verliefdheid van die paartjie word beskryf. √	1
		10

OF

VRAAG 3: KONTEKSTUELE VRAAG
Sonsverduistering – PJ Philander

Vraag	Antwoord	Punt
3.1	“geruisloos” √	1
3.2	Dit rym met “trek”. Dit het ’n negatiewe konnotasie. Die maan se skadu lyk soos ’n vlek op die son. Die maan se skadu hou met die titel verband. √√ <i>Die kandidaat bied TWEE antwoorde vir EEN punt elk aan.</i>	2
3.3	“die vlek van skadu”/ “dreigend swart die kol ”/ “n koue vreemde skemerte ” √	1
3.4	Om te leef soos wat God wil hê./ Die wil van God./ Leiding wat God deur natuur aan die mens gee. Kennis van God (se wil). √	1

4.6	Die kandidaat moet die boodskap uit die tema formuleer – nie bloot die tema (die verganklikheid van die mens) neerskryf nie, bv. Geniet jou lewensreis. ✓ Die gedig is 'n visuele voorstelling van die lewensreis wat nie 'n reguit pad is nie, maar kronkel. ✓	1 1
		10

EN

VRAAG 5: KONTEKSTUELE VRAAG
gedig vir mammië – Selwyn Milborrow

Vraag	Antwoord	Punt
5.1	Die gedig handel nou oor enige ma./handel nie oor 'n spesifieke ma nie. ✓	1
5.2	Wanneer die spreker nie kon slaap nie, het sy/haar ma hom/haar aan die slaap gesing/vir hom/haar stories voorgelees/beskermend laat voel. ✓	1
5.3	Metafoor ✓ Die verskrikvoël jaag gevaar weg soos die spreker se ma (se oë) die nagmerries weggejaag het. ✓	1 1
5.4	Die strofes waarin die versoeke voorkom, is korter./ Vraagsinne word gebruik./ Retoriese vrae word gebruik. ✓	1
5.5	“maar” ✓ Die ma gaan sterf. ✓	1 1
5.6	Hy besef 'n gedig gaan nie sy ma vir ewig by hom hou nie. ✓ Hy besef eintlik sy ma is aan die einde van haar lewe. ✓ Hy vra 'n paar somers/jare en nie 'n lang tyd nie. ✓	1 1 1
		10

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B: ROMAN

Beantwoord EEN vraag.

DIE KWART-VOOR-SEWE-LELIE – Eleanor Baker**VRAAG 6: DIE KWART-VOOR-SEWE-LELIE – OPSTELVRAAG**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE LITERÊRE OPSTEL VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

KODE

K – Keuses van Iris beïnvloed haar se lewe

I – Inhoud
S – Struktuur

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Iris kies om die “dienes van hoër gode” as die verklaring vir haar naam te aanvaar** wat daartoe lei dat sy ander se wense uitvoer, eerder as haar eie./Bv. bl. 10: *Iemand wat altyd moes regstaan vir ander, belangriker gode. Ouers, susters, onderwysers.*
- **Iris se keuses versterk haar buitelanderskap**, veral as sy meer 'n toeskouer as 'n deelnemer aan die lewe is./Bv. bl. 25: *Ek het hulle (my susters) fyn dopgehou, hulle lewens geëvalueer en dit as 'n teoretiese oefening gesien om vas te stel hoe ek in 'n soortgelyke situasie sou optree.*
- **Iris se keuse om te eksperimenteer versuur haar verhouding met haar susters** as sy toegelaat word om dinge te doen wat nie vir hulle beskore was nie./Bv. bl. 15: *“Het Ma ons ook toegelaat om dit te doen?” wou hulle geskok weet toe ek een aand my tande staan en borsel met die uitgekrapte as uit die kaggel.*
- **Iris se keuse om in 'n eksistensiële periode te tob** het tot gevolg dat haar susters haar kritiseer./Bv. bl. 53: *My kloosterrokke was almal grys of swart. “Jy lyk so druipstert,” was Elsa se kommentaar. “Asof jy 'n vlugteling is.”*
- **Tydens die eksistensiële periode van Iris se lewe maak sy 'n vrye keuse om soos Aspoestertjie te leef**, maar haar ouers en susters se reaksie daarop laat haar onbelangrik voel./Bv. bl. 25: *Ek het nooit gelag nie en smiddae laat deur die tuin geloop en tob oor die sin van die wêreld en my plek in die groter bestel. Niemand het eens opgekyk nie ...*
- **Iris se keuse om by dr. Anders te gaan werk as 'n stoelassistent** en om nie 'n beroep te volg waarvoor sy opgelei is nie, bring konflik tussen haar en haar pa./Bv. bl. 41: *“En dis waarvoor ek haar drie jaar op universiteit gehou het, om by die tandarts te werk. Spoeg weg te vee.”*
- **Iris kies 'n beroep wat haar toelaat om haar kop onbetrokke te laat** en haar die geleentheid te gee om haar fantasiekarakters uit te brei./Bv. bl. 42: *Ek wou nie 'n werk hê wat my gedagtes in beslag sou neem nie.*
- **Sy kies om saam met Riekie matriekafskeid toe te gaan terwyl hy haar verveel.** Riekie word as Richard omgetower./Bv. bl. 19: *Buitendien moes ek 'n maat hê vir die matriekafskeid en Riekie was op sy ongekunstelde manier aantreklik. Aanvaarbaar.*
- **Iris se keuse om alleen na die partytjie te gaan bring haar in kontak met Peter** wat haar wys op ander ryk betekenisse van haar naam en haar laat goed voel daarvoor./Bv. bl. 36: *“Die fleur de lis. Jy weet tog wat dit is?” “Ja.” “Daar het jy dit dan. 'n Naam vol ryke assosiasies.”*

- **Iris se keuse om saam met Peter na sy woonstel te gaan**, laat haar haar maagdelikheid verloor en die werklikheid begin haar fantasie oorheers./Bv. bl. 40: *Peter was werklikheid. Hy het hare op sy bors, voorarms en bene gehad. Sy asem het soet geruik, na wyn. Hy het my ernstig ontklee ...*
- **Iris se keuse om saam met Peter te slaap kon moontlik haar bloomboomblik wees**, want haar ma het die volgende oggend opgemerk dat sy goed lyk./Bv. bl. 41: *“Jy lyk goed vir iemand wat ...” Ek het vinnig opgekyk. “Wat wat?”*
- **Iris maak ’n keuse ten opsigte van haar verhouding met Peter as sy ’n vliegkaartjie na Amerika koop** en so ’n nuwe rigting in hul verhouding inslaan./Bv. bl. 79: *Peter se laaste, onduidelike poskaart het voorgestel dat ons mekaar in New York ontmoet, die naweek voor Kersfees.*
- **Iris se keuse om vir Peter te gaan kuier bevestig dat sy ontwikkel** van iemand wat die werklikheid vermy tot iemand wat betrokke raak by die werklikheid as haar emosies duideliker blyk./Bv. bl. 97: *Ek het neerslagtig op die bed gaan sit en om my rondgekyk. Dit was nie die romantiese herontmoeting wat ek my voorgestel het nie.*
- **Iris kry bevestiging vir haar keuse om Peter in Amerika te gaan besoek by sy ma** omdat die inligting wat Ans oor haar seun deel, Iris laat beseft dat sy fisies na hom verlang./Bv. bl. 85: *Ek het geknik en my binnegoed voel draai van verlange.*
- **Iris kies om saam met Peter na Vermont te gaan en nie ’n loopbaan as model aan te gryp nie** en verspeel so haar kans op ’n moontlike blomtyd. /Bv. bl. 133: *As jy wil blom onder ateljeeligte met mense wat jou deurmekaar gaan boelie, moet jy dit doen. Ek gaan Vermont toe.” ... “Ek kan nie onbepaald sit en wag dat jy tot jou sinne kom nie.”*
- **Iris laat die Engel toe om deel van haar lewe te word** en as haar beskermengel, raadgewer en klankbord dra hy by tot haar insig oor haar naam en haar blomtyd./Bv. bl. 187: *“Die lewe is nie ’n storieboek nie.” “En ’n naam is net ’n naam.”/Bv. bl. 195: “Party mense blom ongesiens.”*
- **Iris kies later om verantwoordelikheid vir haar eie lewe te neem en beseft dat sy self verantwoordelik is vir haar keuses** as die Engel haar daarop wys wanneer sy hom verantwoordelik hou vir Peter se ongeluk./Bv. bl. 217: *“As jy môre op die dak loop en gly en afval, sal ek jou nie vang nie. Om op die dak te loop, is jou keuse. Peter se werk is sy keuse.” Ek het my op ons bed neergewerp en gehuil, nie net van skok nie, maar ook omdat ek beskaamd was oor my uitbarsting.*
- **Iris se keuse om haar hart oop te maak teenoor Billy, die taxibestuurder**, bring insig oor haar naam en blomtyd./Bv. bl. 104: *“My suster het nog nooit aan hierdie goed gedink nie. Iris is haar naam. Dis al. Toeval, dis wat dit is. My ander suster is Daisy.”/Bv. bl. 105: “Nie alle bolle kom tot bloei nie.”*
- **Iris raak so betrokke by die werklikheid dat sy haar fantasiekarakters laat verdwyn** en is selfs bereid om die Engel te laat gaan./Bv. bl. 214: *Ek het ook met die Engel gepraat en voorgestel dat hy van werkgewer verander en hom by Ma aansluit aangesien ek nie regtig sy dienste op ’n daaglikse grondslag nodig gehad het nie.*
- **Iris besluit om met Peter te trou en ontvang daarmee saam alles wat haar tevrede en gelukkig maak** as Peter haar ouerhuis vir hulle as woonhuis koop en daarmee saam die kwart-voor-sewe-lilie, Polder, Johanna en die Engel./Bv. bl. 214: *Ek was in die wolke omdat ek die tuin en die kwart-voor-sewe-lilie geërf het ...*
- **Iris kies om haar fantasiewêreld agter te laat en volkome betrokke te raak by haar werklikheid** as sy Peter se groot invloed op haar lewe beseft met sy ongeluk./Bv. bl. 215: *“Ag,” het ek gesê. “Peter.” Toe het ek begin huil. My oë kon dit nie help nie.*
- **Iris kies om haar te vereenselwig met die kwart-voor-sewe-lilie en laat gaan so haar behepthed met haar naam** omdat sy, soos die lilies, ook bestem is om te blom en dat haar blomtyd ook nie volmaak hoef te wees nie./Bv. bl. 220: *Dis halfsewe en ons hou die lilies dop ... “Wees geduldig,” sê ek. “Dis amper tyd.”*

Die kandidaat bied ’n gepaste slot aan.

OF

VRAAG 7: DIE KWART-VOOR-SEWE-LELIE – KONTEKSTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord	Punt
7.1	Sy het Riekie deur Hannes, wat by Elsa gekuier het, ontmoet. ✓ Die manier waarop Riekie “Haai” gesê het./ Die manier waarop Riekie gegroet het. ✓	1 1
7.2	Sy is ’n dromer./verbeeldingryk. ✓ <i>Die kandidaat kan die karaktereienskappe omskryf.</i>	1
7.3	Sy het aan haar ma gesê om haar te verbied om hom te sien. ✓ Haar ma het nie na haar geluister nie./ Iris se ma was ontsteld oor Kara wat ’n non wou word. ✓ Sy sê reeds aan die begin van die roman dat niemand/Ma haar (nie) ernstig opneem nie./ Een van die ander susters het altyd net ’n groter krisis beleef wat Ma se aandag vereis het. ✓	1 1 1
7.4	Daar is slegs een keer in ’n leeftyd ’n blomgeleentheid. ✓ Iris beseft daar is meer as een blomgeleentheid in jou lewe./ Iris beseft elke dag is ’n blomgeleentheid. ✓ Dit sluit aan by die een knop waarvoor Iris en Johanna wag om oop te gaan. ✓	1 1 1
7.5	Sy sê dat sy nie ’n broeikas is nie./ Sy sê haar liggaam behoort aan haar. ✓ Sy en Claude het kinders./ Sy en Claude wil ’n huis vol kinders hê. ✓	1 1
7.6	Frederik ✓	1
7.7	Dit is geloofwaardig. ✓	1
7.8	In Vermont/die vakansiehuis ✓ Sy sal dit geniet om huis-huis te speel./ Sy sal dit geniet om (twee regte) kinders te versorg. ✓ Met Bettie in dieselfde ruimte het die kinders verkies dat Iris hulle moet versorg./ Iris raak deel van die vakansiegesin. ✓	1 1 1

7.9	Hy tree as 'n beskermengel op. ✓ Hy aanvaar nie verantwoordelikheid vir Peter se keuses nie./Hy beskerm nie vir Peter toe hy 'n ongeluk by die werk gehad het nie. ✓	1 1
7.10	Bettie het gif gedrink. ✓ Iris het gedink sy gaan 'n heldin wees wanneer sy Bettie van 'n gifdood red, maar Bettie het slegs te ryk geëet./ Iris wou dat hulle Bettie hospitaal toe neem, maar uiteindelik beland Iris self in die hospitaal. ✓	1 1
7.11	Hulle verdra nie vir Bettie nie./Hulle wil nie hê dat Brian met haar trou nie./Hulle luister nie na haar nie. ✓	1
7.12	Innerlike konflik. ✓ Bettie wil graag met Brian trou, maar hy wil nie weer trou nie. ✓ Iris se konflik word opgelos as Riekie uit haar lewe verdwyn. ✓ Bettie se konflik word nie opgelos nie, want Brian wil steeds nie met haar trou nie. ✓	1 1 1 1
		25

OF**MANAKA PLEK VAN DIE HORINGS – Pieter Pieterse****VRAAG 8: MANAKA PLEK VAN DIE HORINGS – OPSTELVRAAG**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE LITERÊRE OPSTEL VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

KODE

B – Baas se reaksie op verlies van ouers
G – Grace se reaksie op verlies van ouers
E – Ouma Essie in hulle lewens

I – Inhoud
S – Struktuur & Taal

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Baas se ouers word op Sable Ranch/in Suid-Rhodesië deur vryheidsvegters vermoor**, want dit was die tyd toe talle Suid-Rhodesiërs in 'n onafhanklikheidsstryd betrokke was./Baas was nie daar om hulle te beskerm nie./Bv. bl. 11: ... *loop hom in Afrika se onafhanklikheidsstryd vas./Hy doen verpligte militêre diens en bevind hom, as lid van die berugte Selous Scouts van Suid-Rhodesië, midde-in die bloedige slagting van baie jare./Terwyl hy elders in die bosoerlog vasgevang is, kry hy 'n berig dat Sable Ranch vir 'n tweede keer aangeval is./Later kry 'n buurman sy pa se lyk in die kliniek .../* bl. 12: ... *Sy ma se lyk kry hulle in haar wildskuiling.*
- **Baas se ouers was onskuldige slagoffers van die bloedige stryd**, want hulle het net goed gedoen aan die mense van Suid-Rhodesië/was betrokke by sendingwerk en het 'n kliniek op die plaas ingerig om die plaaslike bevolking te help./Bv. bl. 11: ... *Later kry 'n buurman sy pa se lyk in die kliniek wat die Chipmans op die plaas gebou het om basiese hulp en medisyne aan die plaaslike bevolking beskikbaar te stel.*
- **Grace se ouers is ook vermoor/doodgemaak**, want Suid-Afrikaanse troepe/wit soldate het vir hulle voertuig 'n landmyn in die pad gestel./Suid-Afrikaanse troepe het die vryheidstryd in Zambië probeer stuit./Bv. bl. 78–79: *Dit is die voornaam wat altyd aan die oudste seun in die Mulambwa-families gegee word. Muluti Joseph se tradisionele naam was ook Sitali. Hulle is 'n familie indoenas. Haar pa was jonk toe hy die hoofdoena geword het./bl. 78–79: Iemand het kom sê naby die pontboot by Senanga het 'n bussie oor 'n landmyn gery. Toe dit begin reën, het hulle kom sê hoofdoena Sitali Mulambwa en sy vrou is dood.*
- **Grace se ouers het nie verdien om deur wit soldate doodgemaak te word nie**, want hulle was nie betrokke by militêre aksies/geweld nie./het net aan ander goed gedoen./Bv. bl. 78: ... *Haar pa was jonk toe hy die hoofdoena geword het.*
- **Baas ontwikkel 'n wrok teenoor swart mense** omdat hy verbitterd is oor die manier waarop sy ouers dood is./Bv. bl. 63: *Na my ma en pa deur 'n spul barbare vermoor is.*
- **Baas kom in opstand teenoor sy geloof/lees uiteindelik glad nie meer die Bybel nie** as gevolg van die onregverdigheid./Bv. bl. 13: ... *Selfs toe Baas later die Bybel minder gereeld uithaal ...*
- **Baas onttrek hom grootliks en voer 'n afgeslote, privaat lewe wat fokus op sy eie drome** omdat hy alles wat vir hom kosbaar is, verloor het./Bv. bl. 13: ... *Baas verloor al sy familiebesittings, insluitende die plaas./Bl. 14: ... Tog beseft hy dat 'n mens mettertyd familie ontgroeit, dat Houtboschberg se drome nie meer drome wil wees nie ...*
- **Op Manaka wil Baas glad nie by die plaaslike bevolking betrokke wees nie**, want hy het niemand in sy lewe nodig nie./Bv. bl. 63: *“Ek is net heeltemal gatvol! Dink jy ek het Barotseland toe gekom om verantwoordelik te voel vir almal se skete en kwale en hongersnood? Na my pa en ma deur 'n spul barbare vermoor is?”*
- **Baas wil nie al die armes en siekes versorg nie** omdat hy voel hy is nie met 'n doel na Manaka gestuur nie./hy reeds al sy geld gebruik het om die siekes en armes te versorg./hy sy boot wil klaarmaak t.w.v. die toerismebesigheid./Bv. bl. 43: *“Sê vir daardie ouma Essie van jou ek is nie gestuur nie en ek is vir seker nie hier om enigiemand te kom help nie. Ek is hier om my boot op die Zambezi te kry.”*
- **Baas wil nie by die sendingkerk se doen en late betrokke wees nie**, want hy wil niks met godsdienste te make hê nie./Bv. bl. 13: ... *Selfs toe Baas later die Bybel minder gereeld uithaal, ...*
- **Grace koester nie 'n wrok teen wit mense/Suid-Afrikaners nie**, want sy is 'n Christen wat vergewensgesind leef./reeds die soldate vergeef het./net goed doen aan ander mense./ volgens die ubuntu-beginsel leef./sy weier om deur Baas weggejaag te word./Bv. bl. 94: *Ek wil jou help./Bl. 95: ... Maar die Here wil nie hê ek moet verskonings gebruik om weg te kom van iemand wat my nodig het nie.*

- **Baas het vir ouma Essie in sy lewe nodig**, want op Manaka gee sy vir Baas rigting en leiding t.o.v. godsdienste./sy is die Profeet van die Bybel wat Baas met sy innerlike konflik help./vir Baas help om antwoorde te vind op sy godsdienstryd./vir Baas help om uiteindelik as geestelike leier sy oupagrootjie se voetspore te volg en sy rol te aanvaar./ sy help hom om deur 'n veranderde leefwyse ook sy ouers se dood te aanvaar./ Bv. bl. 117: *“Ons is deur die kerk tot by Ngweze gebring.”*/Bl.118: *“Tot daar weer 'n kerkgebou is, sal hierdie boom die kerk wees.”*
- **Ouma Essie help Baas met sy sosiale aanpassing op Manaka**, want sy organiseer die verhouding met die sendelinge./neem leiding om die sendelinge en Baas in vrede op Manaka te laat bly./ruk die khuta in die bek omdat hulle Baas uitbuit en hom eintlik wegjaag./Bv. bl. 46: *Die man wat wit is, is baie siek, sê sy by die Plek van die Kremetartbome vir meneer Kebbey.*/Bl. 105: *Aan ouma Essie se hand hang 'n hoenderhen onderstebo.*
- **Ouma Essie help Baas om sy rol as geestelike leier te aanvaar**, want sy sê aanhoudend vir hom dat sy doen en late van hom 'n Christen maak./gee vir hom haar oorlede man se lyfband sodat hy simbolies in die geestelike leier se voetspore kan ingroei./Bv. bl. 112: *Daar was altyd bankies onder die worsboom.*/Bl. 118: *Dit is die plek wat die Here deur die khuta aan hulle toegewys het. Die ander man wat wit is, sal vir julle sê wat om te doen om 'n dak oor julle koppe te kry.*/Bl. 118: *En wie weet of jy nie met die oog op 'n tyd soos hierdie Manaka toe gestuur is nie.*/Bl. 121: *Dis my muluti Joseph se lyfband. 'n Sterk man moet 'n sterk lyfband dra. Haal maar af die biesies wat Tibeledo gevleg het.*/Bl. 202: *Jou reg om 'n Christen te wees maak van jou 'n Christen.*/Bl. 210: *... Ek het My laat vind deur dié wat My nie gesoek het nie ...*
- **Grace het ook vir ouma Essie in haar lewe nodig**, want Grace se ouers is dood en haar ouma versorg haar met lewensmiddele en gee vir haar huisvesting./Bv. bl. 57 *Grace het by die sendingstasie by haar oupa en ouma Essie grootgeword.*
- **Ouma Essie duld nie dat die khuta vir Grace inloop nie/kry vir Grace werk as tolk** wat dit vir haar moontlik maak om 'n inkomste te verdien./Bv. bl. 165: *Die mens met wie daar gepraat moet word oor die salaris van die sendelinge se tolk, is nie Tibeledo nie ...*
- **Ouma Essie se voorbeeld van naasteliefde, geloof en mededeelsaamheid beïnvloed Grace om dieselfde te doen**, want sy help Baas om sy innerlike konflik op te los en lei hom so tot aanvaarding van sy ouers se dood./Bv. bl. 185: *... Miskien kan ons vir haar nog 'n dosis gee. Daar is ook nog Disprins in die noodhulpkis van die sendelinge. Haar koors is baie hoog.*/Bl. 199: *Baas bly staan, sy kop geboë. Dit is die liedjie wat Grace gesing het toe hy besig was om Briekwa te begrawe ...*/Bl. 220: *Grace loop die water in om die plank aan te gee wat ingeslaan moet word.*/Bl. 236: *“Was dit Namibiese troepe?” vra Baas. “Nee, Suid-Afrikaners.”*
- Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

25

OF

VRAAG 9: MANAKA PLEK VAN DIE HORINGS – KONTEKSTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord	Punt
9.1	<p>Whitey is baie jare aan haar bekend./ Whitey is iemand uit die plaaslike bevolking./ Whitey is nie wit nie./ Whitey het vroeër vir haar vertel dat haar ouers dood is, iets wat mense baie nader aan mekaar bring./ Whitey is meer van 'n vriend./familie. ✓</p> <p>Baas is 'n vreemdeling./ Baas is 'n wit man./ Baas het dit baie duidelik gemaak dat hy sy privaatheid koester./ Baas wil nie iets met die plaaslike bevolking te make hê nie./ Baas bly sy Christenskap ontken./ Baas is steeds meneer Baas. ✓</p>	<p>1</p> <p>1</p>
9.2	<p>Baas het nie eintlik vir Grace geken nie. Baas het nie 'n vertrouensverhouding met haar gehad nie. Baas het gesê hy wou niks met die plaaslike bevolking te doen hê nie. ✓✓</p> <p><i>Die kandidaat bied enige TWEE redes vir EEN punt elk aan.</i> Baas begin nou 'n vertrouensverhouding met Grace bou. Hy ken haar beter as in Ngweze. Hy leer van omgee by haar. Baas hoor by almal dat Christenskap en omgee sinoniem is. Baas sien by Grace en Whitey dat omgee tussen mense belangrik is. ✓✓</p> <p><i>Die kandidaat bied enige TWEE redes vir EEN punt elk.</i></p>	<p>2</p> <p>2</p>
9.3	<p>Baas besef dat hy nie 'n wrok teen Barotseland se mense mag koester oor sy ouers se dood nie./ Baas besef dat hy moet vergewe en aangaan met sy lewe. ✓</p> <p>Hierdie gesindheidsverandering maak dit vir hom moontlik om toe te laat dat Manaka voortaan as sendingstasie/vir sendingwerk gebruik mag word./ Hy kan sy plek as geestelike leier op Manaka inneem. ✓</p>	<p>1</p> <p>1</p>
9.4	<p>Grace is aangedaan./ Grace soek na woorde./ Grace soek 'n uitweg uit die situasie./ Grace sou kon dink dat Baas, as Suid-Afrikaner, deel het aan haar ouers se dood. ✓</p>	1
9.5	<p>Baas is geskok oor die implikasie van haar woorde./besef sy volk is verantwoordelik vir Grace se ouers se dood. Whitey dink terug aan die nag toe hy die tyding moes oordra./ Whitey besef dat Baas eintlik 'n Suid-Afrikaner is (wat hom aandadig maak)./ Baas en Whitey besef dat Grace nooit enige wrok teen witmense gekoester het nie./ Hulle besef dat Grace vir hulle 'n voorbeeld van vergewensgesindheid stel. ✓</p>	1

9.6	<p>Baas impliseer dat hy en Whitey dieselfde oupagrootjie het./die eerste Baas Dennis Chipman ook Whitey se oupagrootjie is./Baas impliseer dat hy en Whitey familie is.</p> <p>Whitey is geskok daarom sak hy op die bed neer./</p> <p>Whitey wil seker maak/bevestig/kontroleer dat die inligting werklik daar staan./dat hy iewers hoort./dat daar familietrekke is, daarom vat hy die Bybel en lees self. √√</p> <p><i>Die kandidaat bied enige TWEE antwoorde vir EEN punt elk aan.</i></p>	1 2
9.7.1	<p>Muluti Joseph/Die induna van God/Haar oorlede man/Die vorige geestelike leier op Manaka se lyfband. √</p> <p>Hy het in sy rol as geestelike leier ingegroei./</p> <p>Hy is gereed om sy plek as geestelike leier in te neem. √</p>	1 1
9.7.2	<p>Ja</p> <p>Hy bid vir die eerste keer in jare.</p> <p>Hy doen vir Ouma Essie 'n gebed.</p> <p>Hy tree reeds as geestlike leier in die gemeenskap op.</p> <p>Hy suggereer dat hy die herstel van die kerk sal lei./sy rol as geestelike leier aanvaar.</p> <p>Hy sê dat daar vir hom (en die ander) werk is wat gedoen moet word. √√</p> <p><i>Die kandidaat bied TWEE motiverings vir EEN punt elk aan.</i></p>	2
9.8	<p>Hy bevestig dat hy sy oupagrootjie se doen en late op Manaka gaan voortsit./hy die leier op Manaka sal wees soos in die tyd van sy oupagrootjie.</p> <p>Hy herstel die bankies onder die worsboom sodat die gemeenskap/kinders daar kan byeenkom./sodat kinders daar geleer kan word.</p> <p>Hy en meneer Johnnie werk skouer aan skouer.</p> <p>Hulle het ander mense op Manaka nodig./Hy koester nie meer 'n wrok teen die plaaslike bevolking nie. √√√</p> <p><i>Die kandidaat bied DRIE redes vir EEN punt elk aan.</i></p>	3
9.9	<p>Ja</p> <p>Albei tree soos familie op.</p> <p>Hulle reik uit na mekaar.</p> <p>Hulle is nou mededeelsaam.</p> <p>Hulle vertrou mekaar. √√√</p> <p><i>Die kandidaat bied DRIE ooreenkomste vir EEN punt elk aan.</i></p>	3
9.10	<p>Die seuntjie moet in 'n boom klim om te kyk of hy die boot sien./</p> <p>Die seuntjie moet hom help om Baas se boot te kry. √</p>	1
9.11	<p>Die alomteenwoordige verteller is objektief in sy beskrywing van die gebeure./weet wat al die karakters doen, dink en sê./weet hoekom Whitey die seuntjie leen./kan op verskillende plekke wees./help met karakterisering in teks D./beskryf die verhoudings tussen die verskillende karakters as hulle saambid./as hulle hande vat./ √</p>	1
		25

OF

VATMAAR – AHM Scholtz**VRAAG 10: VATMAAR – OPSTELVRAAG**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE LITERÊRE OPSTEL VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

KODE**W** – Tant Wonnie verliese**I** – Inhoud**S** – Struktuur & Taal

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Tant Wonnie was een van die armstes op Vatmaar, want sy is gedwing om haar groot huis te verkoop** en in 'n agterkamer te bly./Bv. bl.107: *Hulle het op ander se genade in 'n buitekamer gebly wat eens op 'n tyd aan hulle behoort het.*
- **Piet de Bruin het ook nie die erfposie wat Tant Wonnie uit Sannah Vosloo se boedel moes ontvang, aan haar gegee nie.**/Bv. bl. 135: *En van daardie dag af probeer hy my terugbetaal.*
- **Tant Wonnie verloor haar sewende kind** as gevolg van Mevrouw Bosman se verkeerde vermoede dat haar man verantwoordelik is vir Kaatjie se swangerskap./Bv. bl. 268: *Toe haar kind die laaste swakke asem uitblaas, het sy buite teen die ou doringboom gaan staan. Haar oë was oop, maar sy het niks gesien nie ...*
- **Tant Wonnie se goedheid word uitgebuit deur die gemeenskap**, soos deur Settie en Johnny September as sy vir hul rit na Vatmaar betaal./Bv. bl. 190: *Hy lig weer die bottel. Die twee lag weer en toe smyt hy die bottel by die kapkar uit.*
- **Tant Wonnie 'verloor' haar kind omdat ander mense haar kind vat om te gaan werk**, want Anna de Bruin het Kaatjie net gevat en vir Mevrouw Bosman as kinderoppasser gegee./Bv. bl. 135: *Miesies de Bruin, jy het geen reg om my kind vir die Bosmans te gee nie ...*
- **Tant Wonnie sukkel voort in armoede na Heinrich se dood omdat sy nie wettiglik met hom getroud was nie** en dus nie geregtig was op sy oorlogspensioen nie./Bv. bl. 206: *Toe ek die telegram kry dat jou pa dood is, is ek na die army se pay-office toe ... Ek het gesê ek is nooit met die ring getroud nie ... Sorry I can't help you.*
- **Tant Wonnie verloor weer alles**, want met haar terugkoms is haar kamer geplunder en haar besittings gesteel./Bv. bl.136: *Alles wat binne was, was geplunder.*
- **Tant Wonnie aanvaar haar ontslag uit die diens van die De Bruins** omdat sy weet hulle was eintlik dié wat verleë was./Bv. bl. 130: *Toemaar, daar was 'n dag wat jy my nodig gehad het ...*
- **Tant Wonnie verloor haar werk by die De Bruins** omdat Piet se suster oorlede is wat Tant Wonnie teen sy attenties verdedig het. Sy moet terugkeer na Vatmaar./Bv. bl. 136: *Na Sannah Vosloo se begrafnis is Tant Wonnie en Suzan alleen terug Vatmaar toe.*
- **Tant Wonnie leef in armoede** en met slegs Kaatjie se hulp, moes sy en Suzan van voor begin./Bv. bl.136: *Sy en Suzan het 'n nuwe lewe in armoede begin ...*

- **Tant Wonnie word verder verneder toe Piet de Bruin haar op sy vragmotor laai en met opset die langste pad na die polisiekantoor toe ry** omdat hy haar wou terugkry vir haar weiering van sy seksuele attenties./Bv. bl. 142: *Piet de Bruin het die langste moontlike pad deur die Pan gery na die charge-office toe.*
- **Tant Wonnie ervaar intense hartseer omdat haar lewensmaat, Heinrich, in die oorlog sterf en ses van haar kinders in die Groot Griep.**/Bv. bl. 180-181: *My Heinrich het nooit van die oorlog af teruggekom nie ... ek het ses met 1918 se Groot Griep verloor. Hulle is almal saam in een sloot begrawe ...*
- **Settie September se vals beskuldiging van Tant Wonnie het veroorsaak dat sy vir altyd die goedgunstigheids van die Vatmaargemeenskap verloor het,** omdat hulle haar altyd as 'n dief sou beskou./hul was nie by die hofverrigtinge nie./Bv. bl. 228: *Maar Wonnie, het jy nie al die mense na haar huis toe sien gaan nie?*
- **Tant Wonnie is van haar waardigheid ontnem toe sy saam met die polisieman op die perd moes stap na die tronk.**/Bv. bl. 157–161: *“Die polisieman het van sy perd afgeklim en haar hande voor haar lyf vasgeboei, 'n prisoner moet voor die perd uitloop ...”*
- **Tant Wonnie ervaar vernedering as vrou terwyl sy op Schoongesicht werk** omdat Piet de Bruin haar probeer verkrag./Bv. bl. 135: *Jou vuilgat, jou vuilgat! het ek gesê ... Piet de Bruin het soos 'n gekwete bul weggeloop. En van daardie dag af probeer hy my terugbetaal.*
- **Tant Wonnie voel haar lewe lank dat sy iets moet terugbetaal** nadat Piet de Bruin probeer het om haar seksueel te verlei./Bv. bl.135: *En van daardie dag af probeer hy my terugbetaal.*
- **Tant Wonnie ervaar vernedering** omdat haar intieme briewe van Heinrich met die gemeenskap gedeel is nadat Moira Jacobs dit vir Tant Wonnie moes lees en alles wat daarin staan uitgeblaker en die inhoud aangedik het./Bv. bl. 207: *Nou hierdie Moira het altyd jou vader se briewe vir my geles. Die volgende dag het die hele Vatmaar geweet wat daarin staan.*
- **Tant Wonnie is gebroke oor Norman se dood,** want sy besef sy het hom al die tyd liefgehad./Bv. bl. 215: *Toe ek dit nie langer kon uithou nie, het ek weggeloop en my hart gaan uithuil ...*

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

25

OF

VRAAG 11: VATMAAR – KONTEKSTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord	Punt
11.1	Oom Flip het diamante gesteel. ✓ Bennie was 'n vleisdief. ✓	1 1
11.2	Vatmaar is 'n fiktiewe woonplek ongeveer 8 km (vyf myl) van Du Toitspan af. ✓	1
11.3	Settie September het gesê sy het haar ring gesteel. ✓ Tant Wonnie was 'n Rehoboth-baster/nie blank nie/wat op grond van rasseklassifikasie so sleg deur die blanke polisieman behandel is./ Tant Wonnie was baie arm;/daarom behandel die polisieman haar as deel van die laagste vlak van die bevolking. Die polisieman het nie respek vir Tant Wonnie nie. ✓	1 1

11.11	<p>Die predikant behoort nie betrokke te wees by diefstal nie, maar hy gebruik nou die Bybel as regverdiging vir die steel van die diamant. ✓</p> <p>Die predikant behoort 'n waarheidsverkondiger van die Bybel te wees, maar hy verdraai nou die Bybel om sy gewete te sus. ✓</p> <p>Alhoewel hy die waarheid praat, het die waarheid hom nooit vry gemaak nie./ Die waarheid het nooit tot sy vryheid gelei nie, want hy is 'n jaar later tydens die eerste winter in die tronk oorlede. ✓</p> <p><i>Die kandidaat moet beide kante van die ironie vir EEN punt aanbied.</i></p>	2 1
11.12	<p>Vatmaar het sy ontstaan te danke aan goed wat maar net gevat is./ Sommige goed in Vatmaar is op oneerlike wyse bekom./ Hulle het nie geweet van die agste gebod nie. ✓✓</p> <p><i>Die kandidaat bied TWEE redes vir EEN punt elk aan.</i></p> <p style="text-align: center;">EN</p> <p>Ja Diefstal is 'n algemene verskynsel in ons samelewing vandag. Die mens wil nie verantwoordelikheid vir verkeerde dade aanvaar nie. ✓✓</p> <p><i>Die kandidaat gee TWEE soortgelyke gemotiveerde menings vir EEN punt elk.</i></p> <p><i>Aangesien diefstal strydig met die landswette is, kan NEE nie as antwoord aanvaar word nie.</i></p>	2 2
		25

TOTAAL AFDELING B: 25

AFDELING C: DRAMA

Beantwoord EEN vraag.

KRISMIS VAN MAP JACOBS – Adam Small**VRAAG 12: KRISMIS VAN MAP JACOBS – OPSTELVRAAG**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE LITERÊRE OPSTEL VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

KODE

AM – Antie Grootmeisie beïnvloed Map
BM – Blanche beïnvloed Map
BC – Blanche beïnvloed Cavernelis
MC – Maud beïnvloed Cavernelis

I – Inhoud
S – Struktuur & Taal

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Antie Grootmeisie se verkragting./die dood van haar dogter laat Map in die tronk beland/aan 'n skuldgevoel ly/sewe jaar van sy lewe in die tronk deurbring**, want hy voel verantwoordelik vir Antie Grootmeisie se toestand./stomheid./Bv. bl. 9: ... *Ek is jammer, oor dit alles, Ma ... Ek het al gesê ... Ek het vir Ma al gesê, ek is jammer oor dit alles ...*/Bl. 15: *Hulle sê sy's stom, ek mien, lat sy haar praat geverloor het daai selfde aand nog ...*
- **Danksy Antie Grootmeisie se volgehoue besoeke./ondersteuning hou Map vol om sy lewe in die tronk te verbeter/met sy bekeringsproses in die tronk**, want sy ma se liefde vir hom is tasbaar./hy weet dat sy hom nie verwerp nie./hy is steeds haar kind./Bv. bl. 9: *Ek is jammer, oor dit alles, Ma ... Ek het al gesê ... Ek het vir Ma al gesê, ek is jammer oor dit alles ...*/Bl. 9 *Ek het ge-change hierso in die tronk in. Ma wiet self./Bl. 62: ANTIE GROOTMEISIE (praat vir die eerste keer in jare): Johnnie ...*
- **Antie Grootmeisie verwerp Map nie/ondersteun Map vir sewe jaar** daarom neem Map se inherente goedheid beheer van sy lewe./Bv. bl. 29: ... *maar die Here, Hy het my vergewe ...*/Bl. 29: *Kyk, hy het nuwe klere aan!*/Bl. 62: *ANTIE GROOTMEISIE (praat vir die eerste keer in jare): Johnnie ...*
- **Die teenwoordigheid en invloed van die vroue, Antie Grootmeisie en Blanche** maak Map se uitsiglose bestaan in die tronk positiewer./Bv. bl. 10: *Het Ma al vir Blanche gesê van my, lat ek vir Ma gesê het ek het die Here gekry hierso ...*
- **Blanche het 'n positiewe invloed op Map se tronkbestaan, veral wanneer sy hom besoek** omdat hy van skooltyd af lief is vir haar en daarom, wil hy hê sy moet weet hy is weer Johnnie./Bv. bl. 11: ... *lat ek 'n annerste man is ... Ma ... Sé tog vir Blanche wat ek sê ...*/Bl. 13: *Ek het ... vir haar ... liefgehad ...*
- **Blanche is die rede waarom Map sy lewe in die tronk wil verander** omdat hy deurgaans in die tronk vra dat sy ma haar die ware toedrag van sake moet gaan vertel./Bv. bl. 25: *Ek het vir Blanche gesê, Hy breek die gevangenis vir my oop!*

- **Blanchie besoek Map nie meer nie**, want sy werk by die Lonely Hearts./as model./assosieer nie met hom in die tronk nie./haar pa verbied haar om met Map/Johnnie iets te make te hê./en dit veroorsaak konflik by Map./Bv. bl. 23: *Hy's 'n ... 'n misdadiger .../Bl. 23: Jy moet nou weg van hom af ... weg, weg, weg van hom af ...*
- **Map word vrygemaak**, want Blanchie besef haar eie skuld./Bv. bl. 60: *Ek is so vuil, Johnnie .../bl. 60: Johnnie ...*
Maud ondersteun Cavernelis se droom om uit die township te kom, want sy doen ook ekstra naaldwerk./sy meen hulle verdien beter./Bv. bl. 1: *Skaars by die huis, skaars by die huis, dan is hy weer vort./Bl. 42: ... wat kan sý tog inkry moet die naaimasjien moet die dressmaking ...*
- **Maud moedig Cavernelis aan om hulle uit die township te kry**, want sy dink hulle is beter as die ander mense./verdien beter./Bv. bl. 3: *Ek sê vir jou, we must get óút of here, óút, óút ...*
- **Maud herinner hom gedurig aan sy drome van 'n beter lewe en dit spoor hom aan om harder te werk**, maar sy kla aanhoudend omdat hy so hard werk./nie vir haar tyd het nie./Bv. bl. 2: *God, you're a good man ... I'm sure you're a good man./Bl. 4: Not to worry, Cavernelis-darling ...*
- **Maud se uiteindelijke reaksie op die nuus dat Blanchie nie die kontrak gekry het nie lei tot Cavernelis se selfdood**, want hy kan nie haar gramskap/ontnugtering verduur nie./Bv. bl. 54: *Fóóls! Bloody stupid fools! Jus' look at us now, kyk nou ... hoe humiliate julle vir ons!!!*
- **Cavernelis se strewe na 'n beter lewe word aangevuur**, want Blanchie aanvaar die werk wat haar pa vir haar kry./Bv. bl. 42: *Daar was 'n rumour al, ma' ek moet sê dis nou maar net 'n rumour, lat Blanchie ... well ... 'n abortion gehad het .../Bl. 55: 'Is alles Daddy se skuld!*
- **Cavernelis se besef dat hulle as gesin vir mekaar se ondergang verantwoordelik is, lei tot sy selfmoord**, want hy besef dit het nie die vryheid gebring waarna hy so gesmag het nie./'n mens kan nie jou vryheid op so 'n manier koop nie.
- **Blanchie se uitbarsting/beskuldiging laat Cavernelis besef dat hy Blanchie misbruik het**, want hy voel skuldig en die uiteinde daarvan is sy selfdood./Bv. bl. 54: *So jy't rêrig gedink Blanchie gaat Paris toe! En lat die geld sal kom? ... You must be joking, Cavernelis-darling!/Bl. 59: Daddy! ... Johnnie ... hy word nooit so nie, hy't nog ... nooit ... nog ... so ... Toe ... loop hy net ... weg ...*

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

25

OF

VRAAG 13: KRISMIS VAN MAP JACOBS – KONTEKSTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord	Punt
13.1	Map se goeie gedrag het hom parool besorg. ✓	1
	Map is veronderstel om 12 jaar tronkstraf uit te dien./ Map is na sewe jaar 'n vry man. ✓	1
13.2	Map het net sy suster en Ma probeer beskerm./ Hy het homself gaan oorgee./ Map het onmiddellik skuld erken. ✓	1

13.3	<p>Richie is skynheilig./inmengerig./bemoesiek. ✓</p> <p>Richie en Cyril praat oor alles en almal, maar nou klink hy onskuldig deur te sê dit het niks met hulle te make nie. ✓</p> <p><i>Die kandidaat moet beide kante van die ironie vir EEN punt aanbied.</i></p>	1 1
13.4	<p>Lag gee 'n verklaring van die aksie wat die karakter moet uitvoer./ Lag gee nodige inligting vir die regisseur. ✓</p> <p><u>Die kerrimskyfies is “kinders”</u> verskaf belangrike agtergrondkennis./ <u>Die kerrimskyfies is “kinders”</u> verskaf inligting vir die leser om die handeling/intrige beter te verstaan. ✓</p>	1 1
13.5	<p>Die dramaturg gebruik “sy”/“haar”./ Die dramaturg maak nie “die ou lady” se identiteit direk bekend nie. ✓</p> <p>Die dramaturg verwys nie na 'n spesifieke aand nie./ Die dramaturg verwys nie na gebeure op daardie spesifieke aand nie. ✓</p>	1 1
13.6	<p>Ja. Richie sê hy was bly hy was nie daardie aand saam nie, wat daarop dui dat hy al voorheen ook by sulke dinge betrokke was. Die twee is ook leeglêers wat niks beter is as die manne wat daardie aand saam met Map was nie. Hulle praat nou net so omdat hulle gelukkig (verlig) is dat hulle nie in 'n soortgelyke situasie beland het nie.</p> <p style="text-align: center;">OF</p> <p>Nee. Richie/Hulle was moontlik voorheen by sulke dinge betrokke, daarom weet hy wat aangaan. Diegene wat by sulke gebeure betrokke raak, kan tereg “varke” genoem word. Richie/Hulle moet ook verantwoordelikheid vir hul dade (as bendeledede) aanvaar. ✓✓✓</p> <p><i>Die kandidaat bied DRIE bewyse vir EEN punt elk aan.</i></p>	3
13.7	<p>La Guma is 'n selfaangestelde politieke kommentator./ La Guma is 'n aktivis./ La Guma is 'n karikatuur weens sy obsessie met politiek/fiksheid./ La Guma belig die milieu/agtergrond/sosio-kulturele omstandighede./ La Guma dra by tot konflik by ander karakters.</p>	1

MIS – Reza de Wet**VRAAG 14: MIS – OPSTELVRAAG**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE LITERÊRE OPSTEL VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

KODE

S – Sirkus

I – Inhoud

S – Struktuur & Taal

Die kandidaat verskaf 'n gepaste inleiding.

- **Die sirkus beklemtoon die armoedige bestaan wat Miem-hulle voer** aangesien die sirkus as die eksotiese in die drama voorgestel word./Bv. bl. 3: *Die kombuis van 'n armoedige huisie op 'n kleinhoewe net buite 'n plattelandse dorpie./Bl. 29: Ek sien die tent. Die groot tent en die liggies.*
- **Die sirkus as simbool van die bose skep afwagting** by die kyker/leser wat wonder watter negatiewe invloed die sirkus op die karakters gaan hê./Bv. bl. 11: *Die dwase! Maar ek was my hande in onskuld.*
- **Die sirkus veroorsaak konflik tussen Miem en Meisie**, want Meisie kyk na die liggies terwyl Miem haar verbied het./Bv. bl. 7: *Liggies! Jy weet ek het jou verbied!*
- **Die teenwoordigheid van die sirkus veroorsaak dat Miem vir Meisie verwyt oor die invloed van Meisie se ongehoorsaamheid op Miem se gesondheid.** Daardeur probeer Miem 'n houvas op Meisie verkry./Bv. bl. 7: *Ek kon vir twee weke net gortsop eet.*
- **Vir Miem simboliseer die sirkus die bose**, want dis iets waarteen ander gewaarsku moet word./Bv. bl. 11: *Ons het gewaarsku en gewaarsku, maar hulle wou nie hoor nie. As ek dink aan die aaklige mense.*
- **Die sirkus laat Miem besef dat Meisie ontevrede/ongelukkig in haar omstandighede is**, maar sy is onkundig oor die werklike rede vir Meisie se ontevredenheid./Bv. bl. 11: *Dit sal haar goed doen. Sy is mos alewig ontevrede.*
- **Gertie se vertelling oor die sirkus** laat haar vermoed dat die meisies elke keer verdwyn het wanneer die sirkus in die dorp is./Bv. bl. 13: *Die sirkusgedoente was die vorige kere ook hier. Op dieselfde aand! Wie weet, miskien is hy een van hulle!*
- **Die onheil waarvan die sirkus die simbool is, veroorsaak dat Miem vir Konstabel in hul huis toelaat om hul te beskerm**, onwetend dat hy Meisie gaan verlei, die bose is./Bv. bl. 15: *Kom gerus binne.*
- **Die sirkus veroorsaak dat Gertie nie eerlik teenoor Miem kan wees nie**, want sy jok oor haar rede om na die sirkus te gaan./Bv. bl. 11: *Sien ... ek wou na hierdie arme skepsels gaan kyk ... hierdie armsalige en gebreklige wesens ... sodat ek my seëninge kan tel.*

- **Met Gertie se vertelling van haar besoek aan die sirkus** is dit duidelik dat sy haar neerdrukkende oujongnooibestaan deur die sirkus kan ontsnap./Bv. bl. 13: *Kyk na MIEM en MEISIE asof sy wakker word.*
- **Meisie voel vasgevang in haar omstandighede**, sy mag nie die sirkus besoek nie en die sirkus word haar simbool van bevryding./Bv. bl. 12: *Sy is mos alewig ontevrede.*/bl. 30: *En elke jaar het sy my streng belet om sirkus toe te gaan.*
- **Meisie verander van skaam om met die Konstabel te praat** na opgewonde wanneer sy deur die venster na die sirkusliggies kyk en daardeur betower word./Bv. bl. 28: *besig om te loer. Opgewonde.*
- **Die sirkus veroorsaak skuldgevoelens by Meisie**, sy vra Konstabel om nie vir haar ma te sê dat sy na die liggies kyk nie, daardeur word die Konstabel Meisie se vertroueling./vriend./Bv. bl. 28: *Moet tog nie vir my ma sê nie, asseblief.*
- **Meisie voel aangetrokke tot die kleurryke, flambojante hofnar** wat haar aan die sirkus herinner en dit lei tot haar bevryding./Bv. bl. 52: *Hy maak 'n effense buiginkie en wys haar met 'n sjarmante handgebaar by die huis uit.*
- **Die sirkusmusiek wat in die verloop van die drama gehoor kan word**, dra tot die eenheid van die drama by./Bv. bl. 15: *Deur die oop deur kan die sirkusmusiek gehoor word.*/Bl. 19: *Die aaklige musiek. Dit hinder u seker ook, Konstabel.*
- **Die sirkusmusiek, wat elke keer wanneer die deur oopgemaak word, gehoor kan word**, skep spanning./Bv. bl. 4: *Die sirkusmusiek is baie belangrik en word altyd gehoor wanneer die agterdeur oopgemaak word.*
- **Die sirkusmusiek dra tot Meisie se verleiding/bevryding** by wanneer die Konstabel haar dwing om 'n rukkie daarna te luister./Bv. bl. 51 *MEISIE: Asseblief! Maak toe die venster. Ek mag nie die musiek hoor nie! Asseblief. KONSTABEL: Net vir 'n rukkie.*
- **Die sirkusmusiek betower Meisie** en dra so tot haar bevryding by wanneer sy op die maat van die musiek by die huis uitdans./Bv. bl. 51: *Sy beweeg haar kop effens op maat van die musiek. Dan begin sy fyn danspassies uitvoer wat herinner aan dié van 'n marionet.*
- **Die Konstabel word deur die sirkusmusiek betower** om van Konstabel na 'n hofnar/pierrot te transformeer en Meisie so uit haar omstandighede te bevry./Bv. bl. 49: *Hy staan met sy rug na die gehoor en luister na die sirkusmusiek.*/Bl. 50: *Hy luister na die musiek en glimlag effens. Dan beweeg hy sy kop van kant tot kant. Byna droomverlore voer hy, sonder om weg te beweeg, 'n paar danspassies uit wat herinner aan dié van 'n marionet.*
- **Die hofnar bevry Meisie**, want sy dans op maat van die sirkusmusiek by die agterdeur uit./Bl. 51: *Haar dans word nog uitbundiger.*

Die kandidaat verskaf 'n gepaste slot.

25

OF

VRAAG 15: MIS – KONTEKSTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord	Punt
15.1	Gertie wil sê dat hulle dankbaar is vir sy beskerming gedurende daardie nag./dat hulle in die gevreesde nag veilig sal wees. ✓	1
15.2	Sy is afhanklik van haar ma se goedkeuring. Sy is bang dat haar ma met haar sal raas./ontevrede sal wees. Sy is bang dat haar ma weer sal siek word. Sy is gewoond daaraan om oor alles rekenskap te gee. ✓✓ <i>Die kandidaat bied TWEE soortgelyke redes vir EEN punt elk aan.</i>	2

15.3	<p>Dis 31 Augustus 1936 wat vir hulle gevaar inhou. In die vorige twee jaar het daar telkens op dié spesifieke nag 'n jong meisie verdwyn. Die drie vrouens is alleen in die huis sonder 'n manlike beskermer. Gertie stel belang in die Konstabel./probeer Konstabel beïndruk. √√√</p> <p><i>Die kandidaat bied enige DRIE redes vir EEN punt elk aan.</i></p>	3
15.4	<p>Nee Hy beplan om Meisie later in die nag weg te voer./uit die huis te neem./te ontvoer./ Hy beplan om die vrouens te mislei. √</p>	1
15.5.1	<p>Sy beskerm Meisie. Sy is bang dat iemand vir Meisie sal wil kom ontvoer. Sy wil nie vir Meisie aan die bose invloed van die sirkusmusiek blootstel nie. √√</p> <p><i>Die kandidaat bied enige TWEE redes vir EEN punt elk aan.</i></p> <p>Ja Sy onderdruk/domineer Meisie so dat Meisie smag na vryheid van haar beperkende/ beklemmende omstandighede. √</p> <p><i>Nee kan nie as 'n antwoord aangebied word nie.</i></p>	2 1
15.5.2	<p>Sy is van mening dat die gevaar buite is, maar die gevaar is reeds in die huis in die persoon van Konstabel./ Sy vertrou die Konstabel omdat hy 'n uniform dra, maar hy is die towenaar-hofnar wat Meisie gaan bevry./ Die sirkusmusiek is nie die euwel/bose/negatiewe invloed nie, maar sy is die oorsaak van Meisie se ontevredenheid./ Die sirkusmusiek is nie die euwel nie, maar haar siekte is die oorsaak van Meisie se ontevredenheid./ Die sirkusmusiek is nie die euwel nie, maar haar beheptheid met die beswering van die bose is die oorsaak van Meisie se ontevredenheid. √</p> <p><i>Albei kante van die ironie moet aangebied word.</i></p>	1
15.6	<p>blind staar (teen die feite) √</p> <p>misgekyk het √</p>	1 1
15.7	<p>Ja Dit wil Miem/die leser voorberei op die gebeure van die nag./ Dit beklemtoon Konstabel se valsheid en manipulerings./ Dit skep spanning./ Dit herinner die leser/vrouens aan die dreigende gevaar. Dit vorm deel van die verwikkeling van die drama. √√</p> <p><i>Die kandidaat bied TWEE motiverings vir EEN punt elk aan. NEE kan nie as antwoord aangebied word nie.</i></p>	2

AFDELING A: ASSESSERINGSRUBRIEK VIR LITERÊRE OPSTEL – HUISTAAL: POËSIE [10 PUNTE]

Kriteria	Uitsonderlik	Knap	Gemiddeld	Elementêr	Onvoldoende
INHOUD	6–7	5	4	3	0–2
Interpretasie van onderwerp Diepte van argument, verantwoordbaarheid en insig in teks 7 PUNTE	Diepgaande interpretasie van onderwerp -Reeks treffende argumente wat behoorlik uit die gedig gerugsteun is -Uitstekende begrip van die genre en gedig	-Toon begrip van die onderwerp en het die onderwerp goed geïnterpreteer -Respons redelik gedetailleerd -Enkele deeglike argumente gegee, maar nie almal ewe goed gemotiveer nie -Begrip van genre en gedig duidelik	-Redelike interpretasie van die onderwerp. -Enkele goeie punte ter ondersteuning van die onderwerp -Enkele argumente word ondersteun, maar bewyse nie altyd oortuigend nie -Basiese begrip van genre en gedig	-Onbevredigende interpretasie van die onderwerp -Byna geen punte wat die onderwerp ondersteun nie -Onvoldoende begrip van genre en gedig	-Geen begrip van die onderwerp nie -Geen verwysing na die gedig nie -Leerder het nie die genre en gedig onder die knie nie
STRUKTUUR & TAAL	3	2	1	1	0
Struktuur, logiese vloei en aanbieding Taalgebruik, toon en styl gebruik in opstel 3 PUNTE	-Samehangende struktuur -Argumente goed gestruktureer en daar is duidelike ontwikkeling -Taalgebruik, toon en styl is volwasse, dit beïndruk en is korrek -Grammatika, spelling en puntuasie feitlik foutvry	-Duidelike struktuur en logiese vloei van argument -Vloei van argumente kan gevolg word -Taalgebruik, toon en styl is grootliks korrek	-Enkele bewyse van struktuur -’n Goed gestruktureerde logiese vloei en samehang ontbreek in die opstel -Geringe taalfoute; toon en styl meestal gepas	-Struktuur toon tekens van swak beplanning -Argumente nie logies gerangskik nie -Taalfoute beduidend -Toon en styl nie geskik nie	-Struktuur swak -Ernstige taalfoute -Foutiewe styl
VERSPREIDING VAN PUNTE	9–10	7	5	4	0–2

AFDELING B EN C: ASSESSERINGSRUBRIEK VIR LITERÊRE OPSTEL – HUISTAAL: ROMAN EN DRAMA [25 PUNTE]

Kriteria	Uitsonderlik	Knap	Gemiddeld	Elementêr	Onvoldoende
INHOUD	12–15	9–11	6–8	4–5	0–3
Interpretasie van onderwerp Diepte van argument, verantwoordbaarheid en insig in teks 15 PUNTE	-Uitsonderlike respons: 14–15 Uitstekende respons: 12–13 -Diepgaande interpretasie van onderwerp -Reeks treffende argumente wat behoorlik uit die roman/drama gerugsteun is -Uitstekende begrip van die genre en teks	-Toon begrip van die onderwerp en het die onderwerp goed geïnterpreteer -Respons redelik gedetailleerd -Enkele deeglike argumente gegee, maar nie almal ewe goed gemotiveer nie -Begrip van genre en teks duidelik	-Redelike interpretasie van die onderwerp; nie alle aspekte in detail ondersoek nie -Enkele goeie punte ter ondersteuning van die onderwerp -Enkele argumente word ondersteun, maar bewyse nie altyd oortuigend nie -Basiese begrip van genre en teks	-Onbevredigende interpretasie van die onderwerp: byna geen aspekte in detail ondersoek nie -Min punte wat die onderwerp ondersteun -Baie min relevante argumente -Weinig begrip van genre en teks	-Geen begrip van die onderwerp nie -Swak poging om die vraag te beantwoord -Argumente oortuigend nie -Leerder het nie die genre en teks onder die knie nie
STRUKTUUR & TAAL	8–10	6–7	4–5	2–3	0–1
Struktuur, logiese vloei en aanbieding Taalgebruik, toon en styl gebruik in opstel 10 PUNTE	-Samehangende struktuur -Uitstekende inleiding en slot -Argumente goed gestruktureer en daar is duidelike ontwikkeling -Taalgebruik, toon en styl is volwasse, dit beïndruk en is korrek	-Duidelike struktuur -Logiese vloei van argument -Inleiding, slot en ander paragrawe samehangend georganiseer -Taalgebruik, toon en styl is grootliks korrek	-Enkele bewyse van struktuur -Logika en samehang is duidelik, maar met foute -Enkele taalfoute; toon en styl meestal gepas -Paragrafering meestal korrek	-Struktuur toon tekens van swak beplanning -Argumente nie logies gerangskik nie -Taalfoute beduidend -Toon en styl nie geskik nie -Paragrafering foutief	-Gebrek aan beplande struktuur belemmer vloei van argumente -Taalfoute en foutiewe styl laat hierdie skryfstuk misluk -Styl en toon nie geskik nie -Paragrafering foutief
VERSPREIDING VAN PUNTE	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4